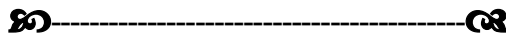

**ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ :
แนวคิดและการประยุกต์หลักพุทธธรรม***
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY: CONCEPTS AND APPLICATIONS
OF THE BUDDHIST DHARMA

วรินทร์ จินดาวงศ์
Warinthon Chindawong
โรงเรียนบ้านตะเคียนราม
BanTakhianram School
E-mail: Warinthonlove99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรผ่านการสังเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มีการรวมตัวกันเพื่อทำงานได้เรียนรู้จากกันและกัน และเป็นโอกาสที่ดีสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษามีแนวคิดใหม่ในการพัฒนาที่มั่นคง สม่่าเสมอ การเสนอแนะระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพเพื่อปรับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้บุคลากรมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพชีวิต และมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อองค์กร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ; หลักพุทธธรรม; การนำไปประยุกต์ใช้

Abstract

This academic article aimed to study the concept of professional learning exchange community. It is a guideline for improving the performance of personnel through the synthesis of documents, textbooks and research

The results of the study were found that professional learning exchange community was a learning process from the practice of a group of people who came together to work and learn from each other. It is a good opportunity for teachers and educators to have new ideas for regular and consistent development from suggestions between colleagues to improve the co-learning process to be more effective. By applying the 4 Sangahavatta principles, consisting of Dana, giving, Piyavaja, sweet words, Atthachariya, useful action, and Samanattatta, proper behavior, to strengthen motivation and increase efficiency for personnel to have quality, morality, ethics and quality of life. And there is balance between life and work to achieve organizational results which directly affected sustainable efficiency.

Keywords: Professional Learning Community; The Buddhadharma; Application

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561–พ.ศ.2580 เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนร่วม” โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารกำลังคนภาครัฐ มุ่งเน้นให้บุคลากรเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่นและเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติหน้าที่และขับเคลื่อนภารกิจยุทธศาสตร์ชาติ โดยภาครัฐมีกำลังคนที่เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ มีระบบบริการจัดการและพัฒนาบุคลากรให้สามารถสนองความต้องการในการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบริหารราชการไทย พ.ศ.2556 – พ.ศ.2561 ได้รับมติเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2556 ให้นำมาเป็นกรอบทิศทางสำหรับการพัฒนาระบบราชการไทยและขับเคลื่อนประเทศ โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเชื่อถือไว้วางใจในระบบราชการ (Trustworthy) พัฒนาระบบราชการ

ให้มีสุขภาพะ (Healthy) (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) และบังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงด้านระบบบริหารจัดการ และด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์และกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนและการพัฒนาทางการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและทัดเทียมนานาชาติ ประเทศ ปัจจุบันการพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร บุคลากรทุกคนจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กร เพิ่มขีดความสามารถ มีทักษะในการทำงาน มีการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีการทำงาน นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีปลูกฝังให้ทุกคนมีความพร้อมและพื้นฐาน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารงานบุคคลเป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งแสดงหรือเผยแพร่ให้กับบุคคลภายนอกหรือผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าใจและใช้ประโยชน์จากกระบวนการงานที่มีอยู่เพื่อขอการรับบริการที่ตรงกับความต้องการในการพัฒนางานนโยบายและแผนของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ตลอดจนเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะสูงขึ้น สามารถส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับบริบทของจังหวัด เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการศึกษาในอันที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาที่สนองตอบต่อทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศโดยยึดหลักสมรรถนะ (Competency) และพัฒนาขีดความสามารถ (Capability) เพื่อให้ข้าราชการเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ (Knowledge Worker) สามารถปฏิบัติงานภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ, 2563)

ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กำหนดให้มีการพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถและสมรรถนะที่เหมาะสมรองรับการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เพื่อให้คุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความสามารถและสมรรถนะทางวิชาชีพครูที่ครูมีอาชีพจำเป็นต้องมีเป็นคุณลักษณะของครูซึ่งแสดงออกถึงความรักและมีเมตตาต่อศิษย์อบรม สั่งสอนศิษย์ให้ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างถูกต้องดีงาม ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย

สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์ไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์พัฒนาตนเอง มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพครูช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์และเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) โดยกำหนดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีการสั่งสมความชำนาญและความเชี่ยวชาญ ในการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องมีการปฏิบัติงานและมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมในชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตามที่ กคศ. กำหนด

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า “ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ” เพื่อใช้ในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในการปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อนำความรู้มาปรับใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัต 4 ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างสรรค์อุดมการณ์ การทำงานร่วมกัน ปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างองค์รวมของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Sarason (1986) ได้แนะนำแนวคิดเรื่อง "ความรู้สึกทางจิตวิทยาของชุมชน" และเสนอให้กลายเป็นศูนย์กลางแนวคิดสำหรับจิตวิทยาของชุมชน โดยยืนยันว่าความรู้สึกทางจิตวิทยาของชุมชน "เป็นหนึ่งในฐานหลักสำหรับนิยามตนเอง" มีการศึกษาค้นคว้าน้อยที่ปฏิบัติตามและนอกเหนือจากการรักษาบางอย่างที่มีลักษณะคลุมเครือและไม่เป็นไปตามทฤษฎี (Pretty, 1990) การพัฒนาเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่น่าประทับใจบางอย่างได้เกิดขึ้นรอบ ๆ แนวคิดนี้ได้รับการพิจารณา เป็นคำนิยามกลางสำหรับจิตวิทยาชุมชน (Chavis & Pretty, 1999)

ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) หมายถึง การร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร และหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพ บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลขององค์กร และความสุขของการทำงานร่วมกัน

P = Professional ความเป็นมืออาชีพ หมายถึงสร้างแรงบันดาลใจ มีความรู้สึก รู้รอบรู้จริง ในงานที่ทำสู่สากล พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนยุคปัจจุบัน การเรียนรู้ด้วยกันที่

ไม่ใช่แค่การพัฒนาวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังต้องการให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ การวิเคราะห์การปฏิบัติ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ความเข้าใจ ความพร้อม และกลยุทธ์ขององค์กร

L = Learning การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร อันเนื่องมาจากการฝึกฝน ฝึกหัด หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ พฤติกรรมนั้น ๆ จะมีความเชี่ยวชาญชำนาญมากขึ้นเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา นั่นคือ การเรียนรู้มีความสัมพันธ์ไปพร้อมกับการเจริญเติบโตและวุฒิภาวะของบุคคล

C = Community ชุมชนการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เพิ่มทักษะใหม่ หมายถึงมีพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ในรูปแบบของการพัฒนาครูในการสนทนากับข้อผิดพลาดของผู้เรียน และความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน และการออกแบบบทเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการ สามารถสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่ออธิบายว่าทำไมการเปลี่ยนแปลงจึงแตกต่างกันครูผู้สอน และให้คำปรึกษาอย่างสร้างสรรค์

ดังนั้น สรุปได้ว่า PLC : Professional Learning Community ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษารวมกลุ่มในการลงมือเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์ตรง การทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม ร่วมคิดร่วมทำเพื่อพัฒนาทักษะและการปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ เน้นปฏิสัมพันธ์และการเป็นผู้นำร่วมกันแบบกัลยาณมิตร ให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยทุกคนเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งเริ่มจากการเห็นคุณค่าวิสัยทัศน์ พลังศรัทธาร่วมกันมีความต้องการได้รับการตอบสนองผ่านความมุ่งมั่นสะท้อนผลถึงสิ่งที่ครูต้องการเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหลากหลายและการเรียนรู้ในทิศทางเดียวกัน แล้วนำไปประยุกต์องค์ความรู้ การบูรณาการจากความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบของชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

McMillan and Chavis (1986) ได้กล่าวว่า ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ทีม โดยสมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้มีส่วนร่วมในการทำงาน
2. การทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มชนชนมากที่สุด
3. ความต้องการและการตอบสนองโดยชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกของตนเอง รวมทั้งการซักถาม
4. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดการความรู้ โดยสมาชิกมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก รวมถึงการให้และรับข้อมูล

ส่วน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2563) กล่าวถึงชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับสถานศึกษาหรือระดับผู้ประกอบวิชาชีพ นำเสนอเป็นองค์ประกอบของ (Professional Learning Community: PLC) ที่มาจากข้อมูลที่รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์ประกอบของ PLC ในบริบทสถานศึกษาหรือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ นำเสนอเป็น 6 องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อน PLC ที่มีทิศทางร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน

2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) เป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน รวมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุผลที่การเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ของทีม และการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาบนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน ข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน แนวปฏิบัติร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน และรับผิดชอบร่วมกัน จากสถานการณ์ที่งานจริงถือเป็นโจทย์ร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ภาวะผู้นำร่วมใน PLC เกิดจากการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและวิชาชีพ จนสมาชิกเกิดภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผู้ร่วมขับเคลื่อน PLC ได้โดยมีผลมาจากการเสริมพลังอำนาจจากผู้นำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการเป็นผู้นำที่ริเริ่มจากตนเองก่อนด้วยการลงมือทำงานอย่างตระหนักรู้และใส่ใจให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุก ๆ คน จนเป็นแบบที่มีพลังเหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานร่วมกัน อย่างวิสัยทัศน์ร่วม

4. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพใน PLC มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู ถือเป็นหัวใจสำคัญคือการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุขของทีมเรียนรู้ เป็นบรรยากาศที่เปิดพื้นที่การเรียนรู้แบบนำตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลง พัฒาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเป็นสำคัญ

5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันโดยวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนมีลักษณะคือ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบ “วัฒนธรรมแบบเปิดเผย” ที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตน เป็นวิถีแห่งอิสรภาพ และเป็นพื้นฐานที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย หรือปลอดภัยใช้อำนาจกดดัน บนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกัน มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นพลังเชิงคุณธรรม คุณงามความดีที่สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพโดยมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษา

6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชน (Supportive Structure) โครงสร้างที่สนับสนุนการก่อเกิดและคงอยู่ของ PLC มีลักษณะดังนี้ ลดความเป็นองค์กรที่ยึดวัฒนธรรมแบบราชการ หันมาใช้วัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการแทน และเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์การดำเนินการที่ต่อเนื่องและมุ่งมั่นความยั่งยืน จัดเป็นปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนตามบริบทชุมชน มีโครงสร้างองค์การแบบไม่รวมศูนย์ ให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ภาพที่ 1 ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

จากภาพที่ 1 ภาพกิจกรรมชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านตะเคียนราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ได้ร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความชัดเจนของครูด้านวิชาการมากขึ้นเพื่อช่วยกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมปรึกษาหารือเพื่อช่วยเหลือกันออกแบบการแก้ปัญหา ร่วมกัน เพื่อเสนอแนะแนวทางให้ทุกคนได้อภิปรายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันทำงานเป็นทีมเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทบทวนผลการปฏิบัติที่ได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารมีโอกาสดำเนินการความรู้ เทคนิคกระบวนการสอนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้เกิดพร้อมและพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการสร้างแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนด้วยความอดทนและมุ่งมั่นทุ่มเทพยายามสม่ำเสมอจนเกิดผลชัดเจน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ นับเป็นการเรียนรู้แบบความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งลักษณะนิสัยอันดีงามที่ได้รับการฝึกฝนแล้วนี้ ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะ ตลอดจนพัฒนาค่านิยม วัฒนธรรมการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างมีความสุข

ประโยชน์ของการเป็นชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. ช่วยลดความรู้สึกลดเดี่ยวในการสอนลง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดใจ รับฟัง เสนอวิธีการ นำสู่การปฏิบัติงานร่วมกัน

2. เพิ่มความรู้สึกผูกพันพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนชัดเจนขึ้น โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน
3. มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันต่อการพัฒนาผู้เรียนและร่วมกันส่งเสริมเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ต่อการพัฒนาความสำเร็จของศิษย์และมินวัตกรรม
4. เกิดวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรและความสุขในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีความสุข

แนวคิดและหลักการประยุกต์หลักพุทธธรรม

คุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานขององค์กร การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิควิธีการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการยกย่องชมเชยให้รางวัลเมื่อสามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จ เพิ่มขีดความสามารถ มีทักษะในการทำงาน มีการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีการทำงาน นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีปลูกฝังให้ทุกคนมีความพร้อมและพื้นฐาน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะเป็นผลให้การแรงจูงใจให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ, 2563) อีกทั้งนโยบายสำคัญของรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณธรรม สังคมมีคุณธรรม ดำรงชีวิตถูกต้องดีงามตามหลักศาสนา และวิถีวัฒนธรรมไทย โดยยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติช่วยกันสร้างสรรค์สังคมแห่งคุณธรรมให้มีการพัฒนาอย่างสมดุล โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นหลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้อยู่ร่วมกัน เสริมสร้างชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในระดับบุคคล และองค์กรโดยมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมภายใต้พื้นฐานการสงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานใหม่ โดยการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประชาชน และความเป็นไทยมาสร้างสรรค์องค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรมในสังคมได้อย่างปกติสุข ประกอบด้วย

1. ทาน คือ การให้ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้ปัญญา และศิลปวิทยารวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข เพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การที่บุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเป้าหมายของ

องค์กรโดยนำประสบการณ์และความรู้จากการปฏิบัติหรือความรู้ที่ฝังอยู่จากการทำงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาแต่ละคน จำเป็นต้องอาศัยผู้ชี้แนะที่เป็นไปตามความต้องการ โดยการชี้แนะนั้นก็ต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง จัดเป็นธรรมชาติ การให้ธรรมะ หรือความรู้เป็นทาน ซึ่งในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ และสูงสุด ดังพุทธพจน์ที่ว่า สัพพทาน ธรรมทาน ชินาติ “การให้ธรรมะเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง”(ขุ.ธ. 25/63)

2. ปิยวาจา คือ การพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจ เบิกบานใจ เช่น เราศึกษา ธรรมะได้ข้อคิดดี ๆ ก็นำสิ่งเหล่านี้ไปบอกคนที่เรารัก คนที่เรารู้จัก เป็นต้น สิ่งที่เราจะพูดนั้นต้อง เป็นเรื่องจริง เป็นคำสุภาพ ไพเราะนมนวล พูดออกไปแล้วเกิดประโยชน์ เวลาพูดก็ต้องพูดด้วย จิตที่มีเมตตา เช่นว่า ถ้าเราจะไปตักเตือนใคร เราก็เลือกคำอย่างดีไปบอกเขาไปบอกด้วยจิตที่ เมตตาหวังดีต่อเขา เช่นเดียวกัน เมื่อครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมทบทวนวิธีที่จะปฏิบัติ ร่วมกันก่อนไปสอนจริงในวง PLC แล้ว มีการเสนอผลการปฏิบัติที่ได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาการ สอนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษาท่านอื่นก็จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน สิ่งที่เราเห็น โดยแนะนำเพื่อเติมเต็มอย่างสร้างสรรค์จากสิ่งที่เห็นและเรียนรู้อะไรหรืออาจเรียก กิจกรรมนี้ว่า การทบทวนหลังจากได้ปฏิบัติ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเพื่อนครูและบุคลากรทางการ ศึกษาเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่เราต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ปราสรายด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะ เป็นที่รัก พูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้ เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขอบคุณซึ่งกันและกัน ซึ่งพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ว่า บุคคลที่มาแนะนำเราสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่เรา เมื่อเห็นเรา ผิดพลาด เรียกว่า “ผู้ชี้ชุมทรัพย์ให้” ดังพุทธพจน์ที่ว่า โมกโข กลยาณียา สาธุ “เปล่งวาจางามยัง ประโยชน์ให้สำเร็จ”(ขุ.ช.ชา. เอกก. (ไทย). 27/28.)

3. อัตถจริยา คือ ทำตนให้เป็นประโยชน์ บางครั้งในการทำงานอาจขาดกำลังแต่ถ้าเรา ช่วยกันงานที่ว่ายากก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ถ้าเราร่วมมือกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่าง หนึ่งที่จะทำให้เราเกิดรักความผูกพันของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในการบำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์มี 2 ประการ คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นคนดี มีประโยชน์เสียก่อน และสร้างประโยชน์ให้ คนอื่นรอบข้าง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสบุคคลไว้ 3 ประเภทคือ

3.1 อัตถจริย ผู้ที่สร้างประโยชน์ ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน บุคคล แบบนี้น่ายกย่อง น่าสรรเสริญ

3.2 โมฆะบุรุษ บุรุษผู้ว่างเปล่า ไม่เอาอะไรเลย ฉะนั้น ไม่ทำทั้งสิ่งที่เป็น ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

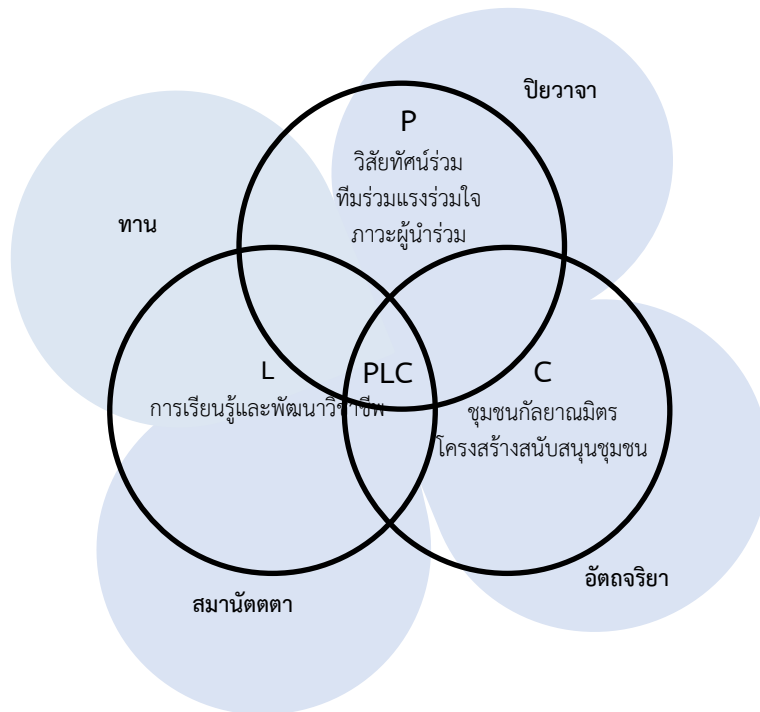
3.3 อนัตถจริย ผู้ทำสิ่งไม่ใช่ประโยชน์ ถ้าเป็นเรื่องไม่ดี พวกนี้ชอบทำ การ อยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม เราต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แล้งน้ำใจจึงจะเกิด ความสุขได้ในสังคมนั้น ๆ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

4. สมานัตตตา คือ การวางตนให้พอดีในหน้าที่ของตนอย่างเสมอดั้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น วางตนให้เหมาะกับบทบาทหน้าที่ในวิชาชีพตน แม้ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ และการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า สุโข หเว สปปุริสเสณ สงคโม. “สมาคมกับสัตบุรุษ นำสุขมาให้”(ขุ.ชา.ทก. 27/55) ซึ่งจะส่งผลให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปลอดภัยและสบายใจ

กล่าวโดยสรุป หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งได้แก่ ทาน คือการให้ ทั้งทานที่ให้เป็นบุญ และทานที่ให้เป็นคุณ ปิยวาจา คือการพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจ อตถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม สมานัตตตา คือวางตนให้เหมาะสมว่าตอนนี้เราอยู่ในฐานะใด มีความศรัทธาร่วมอยู่ร่วมกันแบบ “จาคะ” สละให้ หรือ หลักปฏิบัติร่วมกัน โดยยึดหลักธรรม 4 ประการนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติสืบต่อไป

สรุป

ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะก่อให้เกิดขบวนการสร้างคน เพื่อให้มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ มีโลกทัศน์ และมีวิธีคิดในลักษณะของบุคคลเรียนรู้ (Learning Person) ที่เป็นพลวัต (dynamic) ขึ้นได้เองเช่นกัน โดยเรียกว่าขบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ PLC ด้วยกระบวนการสร้างความร่วมมือที่ยึดเหนี่ยวกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วม มุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ และชุมชนกัลยาณมิตร แสดงถึงการรวมพลังของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นผู้นำร่วมกัน ทำงานร่วมกันแบบทีมร่วมพลัง มุ่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ ภายใต้โครงสร้างอำนาจทางวิชาชีพ และอำนาจเชิงคุณธรรม ในการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 สู่กระบวนการเรียนรู้ผ่านชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นั้นเป็นกระบวนการช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพ มีวัฒนธรรมแบบราชการที่ส่งเสริมการสร้างมิตรในที่ทำงานให้เกิดการร่วมมือ การทำงานเป็นทีมในการวางแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสู่คุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการบนพื้นฐานปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนตามบริบทชุมชน มีโครงสร้างองค์การแบบไม่รวมศูนย์ ให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ภาพที่ 2 PLC : Professional Learning Community (ชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ)

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565. กรุงเทพฯ: กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 4 ตุลาคม 2556.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ.
- Chavis, D.M., & Pretty, G. (1999). Sense of community: Advances in measurement and application. *Journal of Community Psychology*, 27(6), 635-642.
- McMillan, D.W., & Chavis, D.M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *American Journal of Community Psychology*, 14(1), 6-23.

- Pretty, G. (1990). Relating psychological sense of community to social climate characteristics. *Journal of Community Psychology*, 18, 60-65.
- Sarason, S.B. (1986). Commentary: The emergence of a conceptual center. *Journal of Community Psychology*, 14, 405-407.